

Орталық депозитарийде тәуекелдерді басқару жүйесінің болуына қойылатын талаптар жөніндегі нұсқаулықты бекіту және Қазақстан Республикасы Қаржы нарығын және қаржы ұйымдарын реттеу мен қадағалау агенттігі Басқармасының "Орталық депозитарий қызметін жүзеге асыру ережесін бекіту туралы" 2008 жылғы 29 желтоқсандағы N 238 қаулысына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы

Күшін жойған

Қазақстан Республикасы Қаржы нарығын және қаржы ұйымдарын реттеу мен қадағалау агенттігі Басқармасының 2010 жылғы 1 ақпандағы N 5 қаулысы. Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінде 2010 жылғы 3 наурызда Нормативтік құқықтық кесімдерді мемлекеттік тіркеудің тізіліміне N 6100 болып енгізілді. Күші жойылды - Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі Басқармасының 2015 жылғы 19 желтоқсандағы № 253 қаулысымен

Ескерту. Күші жойылды - ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 19.12.2015 № 253 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

Қолданушылардың назарына!!!

Қаулының қолданысқа енгізілу тәртібін 3-т. қараңыз.

«Қаржы рыногы мен қаржылық ұйымдарды мемлекеттік реттеу және қадағалау туралы» 2003 жылғы 4 шілдедегі Қазақстан Республикасы Заңының 12-бабының 14-2) тармақшасына сәйкес, сондай-ақ орталық депозитарийдің қызметін реттейтін нормативтік құқықтық актілерді жетілдіру мақсатында Қазақстан Республикасы Қаржы нарығын және қаржы ұйымдарын реттеу мен қадағалау агенттігі (бұдан әрі - Агенттік) Басқармасы **ҚАУЛЫ ЕТЕДІ:**

1. Қоса берілген Орталық депозитарийде тәуекелдерді басқару жүйесінің болуына қойылатын талаптар жөніндегі нұсқаулық бекітілсін.

2. Күші жойылды - ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 19.12.2015 № 254 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

3. Осы қаулы 2010 жылғы 1 маусымнан бастап қолданысқа енгізілетін қаулының 1-тармағын қоспағанда, Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде мемлекеттік тіркеуден өткен күннен бастап он төрт күнтізбелік күн өткеннен кейін қолданысқа енгізіледі.

4. Орталық депозитарий 2010 жылғы 1 мамырға дейін Агенттікке осы қаулымен бекітілген, Орталық депозитарийде тәуекелдерді басқару жүйесінің

болуы жөніндегі талаптар туралы нұсқаулықтың талаптарына сәйкес келтірілген орталық депозитарийдің ішкі құжаттарын ұсынсын, сондай-ақ пайдаланылатын бағдарламалық-техникалық қамтамасыз етуді осы қаулымен бекітілген Орталық депозитарийде тәуекелдерді басқару жүйесінің болуы жөніндегі талаптар туралы нұсқаулықтың талаптарына сәйкес келтірсін.

5. Бағалы қағаздар нарығының субъектілерін және жинақтаушы зейнетақы қорларын қадағалау департаменті (М.Ж. Хаджиева):

1) Заң департаментімен (Н.В. Сәрсенова) бірлесіп, осы қаулыны Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде мемлекеттік тіркеуден өткізу ш а р л а р ы н қ а б ы л д а с ы н ;

2) осы қаулы Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде мемлекеттік тіркеуден өткен күннен бастап, он күндік мерзімде оны Агенттіктің мүдделі бөлімшелеріне, «Қазақстан қаржыгерлерінің қауымдастығы» Заңды тұлғалар бірлестігіне жіберсін.

6. Агенттік Төрайымының Қызметі (А.Ә. Кенже) Қазақстан Республикасының бұқаралық ақпарат құралдарында осы қаулыны жариялау ш а р л а р ы н қ а б ы л д а с ы н .

7. Осы қаулының орындалуын бақылау Агенттік Төрайымының орынбасары А.Ө. Алдамбергенге жүктелсін.

Төрайым *Е. Бахмутова*
Қ а з а қ с т а н Р е с п у б л и к а с ы
Қ а р ж ы н а р ы ғ ы н ж ә н е қ а р ж ы
ұ й ы м д а р ы н р е т т е у м е н қ а д а ғ а л а у
а г е н т т і г і Б а с қ а р м а с ы н ы ң
2 0 1 0 ж ы л ғ ы 1 а қ п а н д а ғ ы
№ 5 қаулысымен бекітілді

Орталық депозитарийде тәуекелдерді басқару жүйесінің болуына қойылатын талаптар жөніндегі нұсқаулық

1-тарау. Жалпы ережелер

1. Осы Нұсқаулықтың мақсаты орталық депозитарийдің тәуекелдерді басқару жүйесін қалыптастыруға қойылатын талаптарды анықтау болып табылады.

2. Орталық депозитарийдің директорлар кеңесі тәуекелдерді басқару жүйесінің осы Нұсқаулықтың талаптарына сәйкес келуін қамтамасыз етеді және орталық депозитарийдің органдарына, бөлімшелеріне және қызметкерлеріне тәуекелдерді басқару саласында жүктелген міндеттерді орындау үшін жағдай

ж а с а й д ы .

3. Осы Нұсқаулықта мынадай ұғымдар пайдаланылады:

1) ақпараттық жүйе – орталық депозитарийдің директорлар кеңесіне, атқарушы органына және қызметкерлеріне өз міндеттерін орындау кезінде, сондай-ақ тіркеушілерге, эмитенттерге, орталық депозитарийдің депоненттеріне және олардың клиенттеріне қызметінің барысында қажет қаржылық және операциялық ақпаратты жинақтауды, сақтауды, есептеуді, уақытында ұсынуды және ашуды қамтамасыз ету арқылы орталық депозитарийдің бағдарламалық-техникалық қамтамасыз етуі;

2) баға тәуекелі – қаржы құралдарының нарықтық құнына әсер ететін, қаржы нарықтарындағы жағдайлар өзгерген жағдайда туындайтын, орталық депозитарийдің меншікті активтері есебінен сатып алынған қаржы құралдарының құны өзгеруі салдарынан болатын шығыстардың (шығындардың) п ай да б о л у т ә у е к е л і ;

3) бедел тәуекелі – жағымсыз қоғамдық пікір немесе орталық депозитарийге деген сенімнің төмендеуі салдарынан шығыстардың (шығындардың) туындау т ә у е к е л і ;

4) бэк-тестинг – орталық депозитарий бойынша тарихи деректерді пайдалану арқылы және есептелген нәтижелерді көрсетілген операцияларды жасаудың ағымдағы (нақты) нәтижелерімен салыстыра отырып тәуекелдерді өлшеу рәсімдерінің тиімділігін тексеру әдістері;

5) валюталық тәуекел – орталық депозитарий қызметін жүзеге асырған кезде шетел валюталары бағамдарының өзгеруімен байланысты шығыстардың (шығындардың) пайда болу тәуекелі. Шығыстардың (шығындардың) туындау тәуекелі валюталар бойынша позицияларды құнының мәнінде асыра бағалаудан т у ы н д а й д ы ;

6) клирингтік операциялар – есептесулерді жинау, салыстырып тексеру, сорттау және растау, сондай-ақ өзара есеп айырысуды жүргізу мен клирингке қатысушылардың анық позицияларын анықтау жөніндегі операциялар;

7) коммуникациялық жүйе - орталық депозитарийдің органдары мен бөлімшелері, тіркеушілері, эмитенттері, депоненттері және орталық депозитарий арасындағы ақпаратты беру процестерін, сондай-ақ орталық депозитарийдің өзге жүйелерін басқару үшін бағытталған орталық депозитарийді бағдарламалық-техникалық қамтамасыз ету;

8) корпоративтік басқару – орталық депозитарийдің тиімді жұмыс істеуін қамтамасыз етуге, оның акционерлерінің құқықтары мен мүдделерін қорғауға бағытталған және акционерлерге орталық депозитарийдің қызметіне тиімді бақылау мен мониторинг жасау мүмкіндігін беретін, жоғарғы орган, басқару органы, атқарушы орган арасындағы өзара қарым-қатынастар кешені ретінде

сипатталатын, орталық депозитарийді стратегиялық және тактикалық басқару ж ү й е с і ;

9) кредиттік тәуекел - своптар, опциондар, форвардтар және кредиттік тәуекелге ұшыраған өзге қаржы құралдары бойынша серіктестің міндеттемелерін орындамауына байланысты және осы бағалы қағаздар мен өзге қаржы құралдары есеп айырысуды реттеу кезеңінде туындайтын шығындар тәуекелі кіретін, бағалы қағазды шығару талаптарымен белгіленген мерзімде бағалы қағаздың ұстаушысына тиесілі негізгі борыш пен сыйақыны эмитенттің төлемеуі салдарынан шығыстардың (шығындардың) туындау тәуекелі;

10) құқықтық тәуекел – орталық депозитарий Қазақстан Республикасы заңнамасының талаптарын бұзу, оның ішінде орталық депозитарийдің ішкі құжаттарының уәкілетті органның нормативтік құқықтық актілерінің талаптарына сәйкес келмеуі, орталық депозитарийдің қызмет практикасының оның ішкі құжаттарына сәйкес келмеуі, ал Қазақстан Республикасының резиденттері еместеріне қатысты - басқа мемлекеттердің заңнамасының талаптарын бұзу салдарынан шығыстар (шығындау) туындау тәуекелі;

11) меншікті активтерді инвестициялау саясаты – инвестициялау объектілерінің тізбесін, орталық депозитарийдің меншікті активтеріне қатысты инвестициялық қызметтің мақсатын, стратегияларын, талаптарын және шектеулерін, меншікті активтерді хеджирлеу және әртараптандыру талаптарын б е л г і л е й т і н қ ұ ж а т ;

12) операциялық тәуекел - орталық депозитарий қызметінің сипаты мен ауқымдарына және (немесе) қолданыстағы заңнама талаптарына, операцияларды және басқа мәмілелерді жүргізудің ішкі тәртіптеріне және рәсімдеріне сәйкес келмеуі, оларды орталық депозитарий қызметкерлерінің және (немесе) өзге тұлғалардың бұзуы (алдын ала ойластырылмаған немесе қасақана іс-әрекеттердің немесе іс-әрекетсіздіктің салдары), орталық депозитарийдің ақпараттық, коммуникациялық және басқа жүйелерімен және (немесе) олардың бас тартуларымен (қызмет істеуді бұзуларымен) қолданылатын функционалдық мүмкіндіктерінің сай келмеушілігі (жетіспеушілігі), сондай-ақ сыртқы оқиғалардың ықпалы нәтижесіндегі шығыстардың (шығындардың) туындау т ә у е к е л і ;

13) өтімділікті жоғалту тәуекелі – орталық депозитарий өз міндеттемелерін ықтимал орындамауына не уақтылы орындамауына байланысты тәуекел. Бағалы қағаздардың активтер ретінде өтімділігін жоғалту тәуекелі олардың төмен шығындарымен және қолайлы бағалар бойынша тез сатылу мүмкіндігімен а н ы қ т а л а д ы ;

14) «stop-loss» лимиттері – меншікті активтер есебінен сатып алынған қаржы құралдарымен операциялары бойынша залалдың шекті түрде жол берілетін

д е н г е й і ;

15) стресс-тестинг – орталық депозитарийдің қаржылық жай-күйіне орталық депозитарийдің қызметіне әсер етуі мүмкін болатын ерекше, бірақ ықтимал оқиғалардың нақты әсер етуін өлшеу әдістері;

16) стресстік жағдайлар – орталық депозитарий жүйесінің жұмысындағы шамадан артық жұмыс істеу, іркілістер, қателердің және (немесе) өзге ақаулардың пайда болуынан күтпеген жағдайлар;

17) «take profit» лимиттері – меншікті активтер есебінен сатып алынған қаржы құралдарымен операциялар бойынша кірістердің шекті рұқсат етілген деңгейі бойынша лимиттерді белгілеу саясаты;

18) тәуекелдерді басқару жүйесі – төрт негізгі элемент: тәуекелді бағалау, тәуекелді өлшеу, тәуекелді бақылау және тәуекел мониторингі енгізілетін п р о ц е с с ;

19) уәкілетті орган – Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі;

20) ішкі аудит қызметі – Қазақстан Республикасының акционерлік қоғамдар туралы заңнамасына сәйкес құрылған орталық депозитарийдің бөлімшесі;

21) ішкі бақылау жүйесі – орталық депозитарийдің рентабельдіктің ұзақ мерзімді мақсаттарын іске асыруын және Қазақстан Республикасының заңнамасын, орталық депозитарийдің ережелер жиынтығын, орталық депозитарийдің саясатын, ішкі ережелер мен рәсімдерді сақтауға, шығындар тәуекелін немесе орталық депозитарийдің бедел тәуекелін төмендетуге ықпал ететін қаржылық және басқару есептілігінің сенімді жүйесін қолдауды қамтамасыз ететін ішкі бақылаудың рәсімдері мен саясатының жиынтығын білдіретін тәуекелдерді басқару жүйесінің бөлігі;

22) ішкі құжаттар – орталық депозитарий, оның органдары, бөлімшелері мен қызметкерлері қызметінің талаптары мен тәртібін реттейтін құжаттар.

Ескерту. 3-тармаққа өзгеріс енгізілді - ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 2014.08.27 № 168 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

4. Орталық депозитарий жыл сайын есепті жылдан кейінгі жылдың 1 шілдесінен кешіктірмей уәкілетті органға осы Нұсқаулықтың 1-қосымшасына сәйкес тәуекелдерді басқару жүйесіне қойылатын талаптардың орындалуын бағалау бойынша есепті береді, ол мыналарды:

1) тәуекелдерді басқару жүйесіне қойылатын талаптардың толық тізбесін;

2) тәуекелдерді басқару жүйесіне қойылатын талаптарға сәйкес келуін (сәйкес келмеуін) дербес бағалануын;

3) тәуекелдерді басқару жүйесінде кемшіліктер анықталған жағдайда, түзетілуі тиіс кемшіліктерді, оларды жою жөніндегі іс-шараларды, жауапты тұлғаларды және іс-шаралар орындалуының нақты мерзімдерін көрсетіп,

кемшіліктерді жою жөніндегі іс-шаралар жоспарын қамтиды.

5. Баға тәуекелі, пайыздық тәуекел, орталық депозитарийдің қаржы құралдарына инвестициялаған активтер бойынша валюталық тәуекел жөніндегі стресс-тестинг осы Нұсқаулықтың 2-қосымшасына сәйкес тоқсанына бір реттен кем емес есептеледі.

6. Осы Нұсқаулықтың 2-қосымшасына сәйкес ресімделген баға тәуекелі, пайыздық тәуекел, орталық депозитарийдің қаржы құралдарына инвестициялаған активтер бойынша валюталық тәуекел жөніндегі стресс-тестингтің нәтижелері есептік тоқсаннан кейінгі айдың бесінші жұмыс күнінен кешіктірмей уәкілетті органға беріледі.

7. Қаржылық құралдар бойынша есептеулерді жүргізу, қаржылық құралдарды есепке алу және бағалы қағаздарды ұстаушылар тізілімі жүйесіндегі мәліметтерді көрсету бөлігіндегі операциялық тәуекел бойынша стресс-тестинг орталық депозитарийдің есепке алу жүйесін, жеке шоттардың бірыңғай жүйесі мен орталық депозитарийдің өзге ақпараттық және коммуникациялық жүйелерін стресстік жағдайларды іріктеуге, қиыстыруға және моделдеуге және осы жүйелер элементтерінің жұмыс істеу параметрлерін тестілеуді қоса алғанда, оның ішінде желілік бірігуге, операциялық жүйеге, деректер базасына, жүйелерге авторластыру (қол жетімділік) деңгейіне, пайдаланушылар санына, ақпарат ағыны мен көлемдеріне, негізгі және (немесе) қосымша серверге (критикалық жүктеме деңгейін көрсетіп) түсетін жүктемені қоса алғанда тоқсанына бір реттен кем емес жүргізеді.

8. Осы Нұсқаулықтың 3-қосымшасына сәйкес ресімделген операциялық тәуекел бойынша стресс-тестинг нәтижелері уәкілетті органға есептік жарты жылдықтан кейінгі айдың бесінші жұмыс күнінен кешіктірмей ұсынылады.

2-тарау. Тәуекелдерді басқару жүйесінің болуына қойылатын негізгі талаптар

9. Орталық депозитарийдегі тәуекелдерді басқару жүйесінің бар болуы орталық депозитарий қызметінің корпоративтік басқару талаптарына сай келуін, лицензияланатын қызмет түрлері аясында операцияларды жүзеге асыру тәжірибесі, активтер мен міндеттемелерді басқару тәжірибесі, орталық депозитарийдің есепке алу жүйесінің жұмыс істеуі, бірыңғай жеке шот жүйесі мен орталық депозитарийдің басқа да ақпараттық және коммуникациялық жүйелерінің болуын ескереді.

10. Орталық депозитарийдің тәуекелдерді басқару жүйесі оның қызметінің мынадай бағыттарын қамтиды:

1) қаржылық құралдармен және ақшамен есеп айырысу процесін жүргізу мен

б а с қ а р у ;

2) орталық депозитарийдің тіркеушілері, эмитенттері, депоненттері ұсынатын ақпаратты жинауды, енгізуді, сақтауды және таратуды;

3) басқа номиналды ұстаушылар үшін номиналды ұстауды жүзеге асыру процесі қызметінің үзіліссіздігін, кідіріссіздігін, эмиссиялық бағалы қағаздар және өзге қаржы құралдары бойынша құқықтарды есепке алуды, қаржы құралдарындағы есептеулерді, сондай-ақ бағалы қағаздар ұстаушылар тізілімдері жүйелеріндегі мәліметтердің көрсетілуін қамтамасыз ету мақсатында орталық депозитарийдің есепке алу жүйесіне, жеке шоттардың бірыңғай жүйесіне және өзге ақпараттық және коммуникациялық жүйелер мен технологияларға тұрақты м о н и т о р и н г жү р г і з у ;

4) орталық депозитарийдің есепке алу жүйесін, жеке шоттардың бірыңғай жүйесін және өзге ақпараттық, коммуникациялық жүйелер мен технологияларды қоса алғандағы орталық депозитарийді бағдарламалық-техникалық қамтамасыз е т у і н е а у д и т т і ;

5) орталық депозитарийді есепке алу жүйесінің, жеке шоттардың бірыңғай жүйесінің және өзге ақпараттық, коммуникациялық жүйелердің, басқа номиналды ұстаушылар үшін номиналды ұстауды жүзеге асыру процесін, эмиссиялық бағалы қағаздар және өзге қаржы құралдары бойынша құқықтарды есепке алу, қаржы құралдарындағы есептеулер, бағалы қағаздарды ұстаушылар тізілімдері жүйесіндегі мәліметтердің көрсетілуі, орталық депозитарийде жасалатын жекелеген операцияларды автоматтандыру, сондай-ақ ақпаратты жинау, енгізу, есепке алу, сақтау және орталық депозитарий қызметінің өзге бағыттары бөлігіндегі орталық депозитарий қызметін әрі қарай дамытуға және жетілдіруге бағытталған жобаларды әзірлеу және іске асыру;

6) орталық депозитарийдің меншікті активтерін қаржы құралдарына и н в е с т и ц и я л а у д ы ;

7) орталық депозитарийді басқарудың ұйымдастырушылық-функционалдық құрылымын құруды және жетілдіруді;

8) ішкі рәсімдер мен құжаттарды әзірлеуді және бекітуді;

9) орталық депозитарийдің мүдделі органдары шешімдерді қабылдау үшін қажетті ақпаратты беруді және орталық депозитарийдің органдары мен бөлімшелері арасында ақпаратпен алмасуды;

10) Қазақстан Республикасының бағалы қағаздар нарығы туралы заңнамасында, Қазақстан Республикасындағы банктер және банк қызметі туралы және тәуекелдерді басқару саласындағы ішкі саясатта белгіленген талаптардың с а қ т а л у ы н а м о н и т о р и н г т і ;

11) тіркеушілермен, депоненттермен және олардың клиенттерімен жұмысты ұйымдастыру тәртібін анықтау, оның ішінде дауларды қарау және шешу

б о й ы н ш а р ә с і м д е р д і а н ы қ т а у .

11. Тәуекелдерді басқару жүйесі мынадай ішкі құжаттардың бар болуын көздейді, бірақ онымен шектелмейді:

- 1) тәуекелдерді басқару жөніндегі орталық депозитарийдің саясаты;
- 2) орталық депозитарийдің меншікті активтерін инвестициялау тәртібі;
- 3) ішкі бақылау мен ішкі аудитті жүзеге асыру рәсімдері;
- 4) қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимылдарға бағытталған рәсімдер;
- 5) орталық депозитарийде орын алған және потенциалды мүдде қақтығысын б а с қ а р у р ә с і м і ;

б) орталық депозитарийдің лауазымды тұлғалары мен қызметкерлерінің инсайдерлік ақпаратты қолдануының алдын алуға бағытталған рәсімдер;

- 7) қаржылық құралдар және (немесе) ақшадағы қаржы құралдарымен мәмілелер бойынша клирингті жүзеге асыру тәртібі;
- 8) орталық депозитарийдің ақпараттық саясаты;
- 9) техникалық қауіпсіздік бойынша нұсқаулық;

10) ақпараттық жүйелердің қауіпсіздігін қамтамасыз ету жөніндегі нұсқаулық ;

11) тіркеушілердің өкімдері мен клиенттердің бұйрықтарының уақытында орындалмауы және (немесе) орындалмауының алдын алуына бағытталған рәсімдер, сондай-ақ орталық депозитарийді есепке алу жүйесі мен бірыңғай жеке шот жүйесіне қате деректердің енгізілуі;

12) орталық депозитарийдің депозитарийлік және банктік қызметінің операциялық процестерін қолданыстағы бақылаудың тиімділігін оңтайландыру б о й ы н ш а р ә с і м д е р .

Ескерту. 11-тармаққа өзгеріс енгізілді - ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 2014.08.27 № 168 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

12. Тәуекелдерді басқару жөніндегі орталық депозитарий саясаты мыналарды а й қ ы н д а й д ы :

1) тәуекелдерді басқару жөніндегі орталық депозитарийдің директорлар кеңесінің, басқармасының, жауапты бөлімшесінің және басқа бөлімшелерінің тәуекелдерді басқару саласындағы өкілеттігі мен функционалдық міндеттемелерді, сондай-ақ осы органдар мен бөлімшелер арасында ақпаратпен а л м а с у т ә р т і б і н ;

2) орталық депозитарийдің қызметімен және оның есепке алу жүйесі жұмыс істеп тұруымен байланысты тәуекелдер көрсеткіштерінің сандық мәнін анықтау тәртібін қоса алғанда, тәуекелдерді сәйкестендіру мен бағалау бойынша рәсімдерді, сондай-ақ тәуекелдер көрсеткіштерінің барынша рұқсат етілген мәнін

анықтау бойынша рәсімдерді;

3) орталық депозитарий қызметінің және оның есепке алу жүйесінің, жеке шоттардың бірыңғай жүйесінің қызмет ету процесінде туындайтын тәуекелдерді басқару жөніндегі іс-шараларды;

4) осы тармақтың 2) тармақшасында белгіленген рәсімдердің тиімділігі мониторингінің, орталық депозитарийдің тәуекелдер көрсеткіштерінің мәні мен тәуекелдерді басқару жөніндегі іс-шараларды бағалаудың бірдейлігінің механизмін;

5) осы тармақтың 2) тармақшасымен белгіленген рәсімдерге және осы тармақтың 3) тармақшасында белгіленген шаралар сәйкес келмеген жағдайда қабылданатын іс-шаралар тиімділігі мониторингінің механизмін;

6) сәйкестендірілген (анықталған) тәуекелдердің мониторингі, бағалау және бақылау бойынша рәсімдерді, оның ішінде:

орталық депозитарийдің тәуекелдерді басқару жөніндегі жауапты бөлімшесі орталық депозитарийдің тәуекелдерді сәйкестендіру бойынша басқа бөлімшелерімен бірігіп қабылдайтын іс-шаралар;

тәуекелдер туындауының жиілігін бағалауды, осы тәуекелдер әкелген ықпалды бұдан кейін бөлуді және тәуекелдер көрсеткіштерінің барынша рұқсат етілген мәнін белгілеуді қоса алғанда, орталық депозитарийдің тәуекелдерді басқару жөніндегі жауапты бөлімшесі жүзеге асыратын тәуекелдерді бағалау;

тәуекелдер көрсеткіштерінің мәні мен тәуекелдер көрсеткіштерінің барынша рұқсат етілген мәнінің өзгеру мониторингі қоса алынған, орталық депозитарийдің тәуекелдерді басқару жөніндегі жауапты бөлімшесі жүргізетін тәуекелдердің, сондай-ақ тәуекелдер көрсеткіштерінің мәні мен тәуекелдер көрсеткіштерінің барынша рұқсат етілген мәні сәйкес келмеген жағдайда тәуекелдерді барынша төмендету мақсатында қолданылатын іс-шаралардың мониторингі;

зиян әкелетін және (немесе) орталық депозитарийдің бедел және құқықтық тәуекеліне әсер етуге қабілетті кез келген маңызды жағдайлар жөнінде директорлар кеңесіне есептілікті дереу беру механизмі.

13. Орталық депозитарийдің меншікті активтерін инвестициялаудың тәртібі меншікті активтер есебінен қаржы құралдарымен мәмілелерді жүзеге асырудың талаптары мен тәртібін, меншікті активтер есебінен қаржы құралдарымен мәмілелерді жүзеге асыру процесінде қолданылатын құжаттардың типтік нысандарын белгілейді және мыналар бойынша рәсімдерді сипаттауды қамтиды:

1) орталық депозитарийдің меншікті активтерін инвестициялау саясатын әзірлеу;

2) орталық депозитарийдің меншікті активтеріне қатысты инвестициялық шешімдерді қабылдау үшін мыналарды көздейтін ұсынымдар дайындау:

ұсынымдар беруге уәкілетті тұлғалар лауазымдарының тізбесін;
инвестициялық портфельдің жай-күйін талдауды жүзеге асыру тәртібін;
инвестициялауды жүзеге асыру болжанатын қаржы құралдары айналымының
және кірістілігінің болуын, шарттарын талдауды жүзеге асыру тәртібін;
инвестициялау жүзеге асыру болжанатын қаржы құралдарымен байланысты
тәуекелдерді талдауды жүзеге асыру тәртібін;
ұсынымдарды беруге елеулі факторларды талдауды жүзеге асыру тәртібін;

3) орталық депозитарийдің меншікті активтеріне қатысты инвестициялық
комитет жұмысының сипаттамасы, отырыстар нәтижелерін өткізудің және
рәсімдеудің кезеңділігі болатын инвестициялық шешімдерді қабылдау;

4) инвестициялық шешімдерді дайындау, қабылдау және орындау процесінде
орталық депозитарийдің органдары мен бөлімшелерінің өзара әрекеттесуі;

5) көмегі арқылы мәміле жасау болжанатын (осындай бар болса) делдалмен (брокермен) өзара іс-әрекет жасау жөніндегі процестердің сипаттамасы бар меншікті активтер есебінен қаржы құралдарымен мәмілелерді жасасу және олардың орындалуына бақылауды жүзеге асыру, мәмілелерді жасасуға бақылау, активтердің құрамына және қозғалысына салыстырып тексеруді жүзеге асыру, жасалған мәмілелердің ішкі есепке алуын және құжат айналымын жүргізу, сондай-ақ меншікті активтер есебінен қаржы құралдарымен мәмілелерді жасасуға бақылауды жүзеге асыратын лауазымды тұлғалардың тізбесі;

б) орталық депозитарийдің басқармасы меншікті активтер есебінен жасалған қаржы құралдарымен операциялар жөніндегі қызметтің нәтижесі туралы есептілікті уәкілетті органға дайындау.

14. Меншікті активтер есебінен қаржы құралдарымен мәмілелер жасасуды қамтамасыз ету мақсатында, орталық депозитарий мыналар кіретін, бірақ олармен шектелмейтін меншікті активтерін инвестициялау саясатын әзірлейді:

1) меншікті активтерді инвестициялаудың мақсаттары мен стратегиясы;

2) инвестициялау объектілерінің сипаттамасы мен тізбесі;

3) қаржы құралдарының түрлері бойынша меншікті активтерді инвестициялау лимиттері;

4) меншікті активтер есебінен жасалатын қаржы құралдарымен мәмілелерге қатысты белгіленген талаптар мен шектеулер;

5) хеджирлеу құралдарының тізбесін және сипаттамасын көрсетумен меншікті активтерді хеджирлеу және әртараптандыру талаптары;

б) меншікті активтерді инвестициялаумен байланысты негізгі тәуекелдер туралы ақпарат.

15. Орталық депозитарийдің меншікті активтерін инвестициялау саясатын және оған енгізілетін өзгерістер мен толықтыруларды орталық депозитарийдің директорлар кеңесі бекітеді.

16. Ішкі бақылауды және ішкі аудитті жүзеге асыру рәсімдері:

- 1) ішкі аудит қызметінің құрамын, оның функцияларын, міндеттері мен өкілеттіктерін;
- 2) ішкі аудитті және ішкі бақылауды жүзеге асыратын қызметкерлерге қойылатын талаптарды;
- 3) ішкі аудит пен ішкі бақылаудың мәнін және объектісін;
- 4) ішкі аудит қызметіне тексерулер жүргізу ауқымын және жиілігін;
- 5) ішкі аудитті жүргізу кезінде міндетті түрде пайдаланылатын бағалау жүйесін;
- 6) ішкі аудитті жүргізу жоспарын жасауға қойылатын талаптарды;
- 7) ішкі аудит қызметін тексеру нәтижелері туралы есептерді орталық депозитарийдің директорлар кеңесіне ұсыну мерзімдерін және нысанын анықтайды.

17. Қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимылдарға бағытталған рәсімдерге мыналар кіреді:

- 1) операция «Қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл туралы» 2009 жылғы 28 тамыздағы Қазақстан Республикасы Заңының (бұдан әрі – Кірістерді жылыстатуға қарсы іс-қимыл туралы заң) 4-бабының 1-тармағында белгіленген критерийлерге сәйкес келетін жағдайда, ақшамен және өзге де мүлікпен операцияларды Кірістерді жылыстатуға қарсы іс-қимыл туралы заңның 4-бабының 2-тармағының 19) тармақшасына сәйкес сәйкестендіру және мониторингін жүргізу;

2) Кірістерді жылыстатуға қарсы іс-қимыл туралы заңға сәйкес қаржылық мониторингті жүзеге асыратын және қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстауға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы өзге де шаралар қабылдайтын мемлекеттік органға қаржылық мониторингке жататын операциялар туралы мәліметтер мен ақпаратты беру.

Ескерту. 17-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 2014.08.27 № 168 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

18. Орталық депозитарий қызметін жүзеге асыру барысында оның органдарымен және (немесе) бөлімшелері арасында туындайтын орталық депозитарийде орын алған және потенциалды мүдделер қақтығысын басқару рәсіміне мыналар кіреді:

- 1) мыналарды қамтамасыз етуге бағытталған орталық депозитарий органдарының шешімдерді қабылдау рәсімдері: орталық депозитарий органдарының мүшелері қабылдайтын шешімдердің

т ә у е л с і з д і г і н ;

орталық депозитарий органдары мүшелерінің қабылдайтын шешімдерге
м ү д д е л і б о л м а у ы н ;

орталық депозитарийдің органдары мүшелерінің және қызметкерлерінің
орталық депозитарийдің органдарының отырыстарын жүргізу барысында
алынған ақпаратты тұлғалардың көпшілік тобының арасында осы ақпаратты
ресми жария еткенге дейін оны өзінің жеке мақсатында не үшінші тұлғалардың
м ү д д е с і н е қ о л д а н у л а р ы н ш е к т е у ;

2) орталық депозитарий органдарының отырыстарын жүргізу қорытындысы
бойынша хаттамаларды міндетті жасау мен сақтау бойынша талаптар;

3) орталық депозитарийдің бөлімшелері арасында, орталық депозитарийдің
органдары мен бөлімшелері арасында, орталық депозитарийдің органдары
арасында орын алған және потенциалды мүдделер қақтығысын сипаттау;

4) орын алған мүдделер қақтығысын реттеу мақсатында орталық депозитарий
жүргізетін іс-шаралар, сондай-ақ потенциалды мүдделер қақтығысын реттеуге
б а ғ ы т т а л ғ а н а л д ы н а л у ш а р а л а р ы .

19. Инсайдерлік ақпаратты қолдануды болдырмауға бағытталған рәсімдер
мыналарға б а ғ ы т т а л ғ а н ш а р а л а р д ы қ а м т и д ы :

1) инсайдерлермен, сондай-ақ олардың аффилиирленген тұлғаларының өз
мүдделерінде немесе үшінші тұлғалар мүдделеріндегі инсайдерлік ақпаратты
пайдалану арқылы бағалы қағаздармен мәмілелерді жасаудың алдын алуға;

2) инсайдерлермен, сондай-ақ олардың аффилиирленген тұлғаларымен
инсайдерлік немесе оларға негізделген ақпаратты үшінші тұлғаларға жария
е т у д і н а л д ы н а л у ғ а ;

3) инсайдерлермен, сондай-ақ олардың аффилиирленген тұлғаларымен
инсайдерлік ақпаратты немесе оларға негізделген ақпаратты бағалы қағаздармен
мәмілелерді жасау бойынша ұсынымдарды пайдаланудың алдын алу бойынша
ш а р а л а р ;

4) бағалы қағаздармен мәмілелер жасау жөніндегі ұсынымдарды инсайдерлік
ақпаратқа негізделген ақпаратты пайдаланудың алдын алу.

20. Қаржы құралдарымен мәмілелер жөніндегі клирингті қаржы
құралдарында және (немесе) ақшада жүзеге асыру тәртібі, оның ішінде мыналар
б а р :

1) есептеулерді жинау, салыстыру, сұрыптау және растау, сондай-ақ олардың
өзара есептеуді жүргізу бөлігіндегі қателердің туындауының алдын алуға
б а ғ ы т т а л ғ а н р ә с і м д е р ;

2) егер орталық депозитарийде клирингтік операцияларды автоматты жүзеге
асыру көзделмеген жағдайда, клирингтік операцияларды жүзеге асыруға тікелей
жауап беретін қызметкерлердің біліктілігін тұрақты арттыруға және клирингтік

операцияларды жүзеге асыру дұрыстығына басқарма тарапынан бақылауды қамтамасыз еткен немесе клирингтік операцияларды автоматты жүзеге асырған жағдайда - өзара есептеулерді жүргізу жүйесіндегі қателердің және техникалық іркілістердің болуына орталық депозитарийді бағдарламалық-техникалық қамтамасыз етуге мониторинг және тестілеу жасау;

3) клирингтік операцияларды жүзеге асыру процесінде қателер туындаған кезде депоненттер мен орталық депозитарий арасындағы мәселелерді шешу т ә р т і б і .

21. Орталық депозитарийдің ақпараттық саясатына оның ішінде мыналар кіреді, бірақ онымен шектелмейді:

1) орталық депозитарийдің қор биржасымен, эмитенттермен, депоненттерімен, депоненттердің клиенттерімен, сондай-ақ бұқаралық ақпарат құралдарымен ақпараттық өзара қарым-қатынас жасау тәртібі;

2) орталық депозитарийдің беделіне әсер етуге қабілетті ақпараттың тұрақты мониторингі бойынша талаптар;

3) орталық депозитарийдің беделіне зиян әкелетін ақпарат пайда болған және таратылған жағдайда қажетті іс-шараларды уақтылы қабылдау бойынша талаптар .

22. Техникалық қауіпсіздік жөніндегі нұсқаулық мыналарды қамтиды:

1) өрт қауіпсіздігі бойынша негізгі талаптарды;

2) форс-мажорлық және (немесе) күтпеген жағдайлар басталған жағдайда орталық депозитарий қызметкерлерінің іс-әрекеттерінің сипаты бар, форс-мажорлық және (немесе) күтпеген жағдайлар туындау жағдайындағы іс-әрекеттер ж о с п а р ы н ;

3) орталық депозитарий қызметкерлерінің бағдарламалық-техникалық кешендерін және өзге жабдықты пайдалану тәртібін;

4) орталық депозитарийдің үй-жайлары жабылу алдында қараудың жүйелілігі .

23. Ақпараттық жүйелердің қауіпсіздігін қамтамасыз ету бойынша нұсқаулыққа мыналар енгізіледі:

1) ақпараттық жүйелердің қауіпсіздігін қамтамасыз ету бойынша негізгі талаптар ;

2) ақпараттық қауіпсіздікті қамтамасыз етудің ұйымдастыру шаралары;

3) ақпараттық қауіпсіздікті қамтамасыз етудің бағдарламалық-техникалық шаралары ;

4) ақпарат жинақтауға бөлінген ресурстарға (дискі кеңістігі, директория, желілік ресурстар, деректер базасы және соған ұқсастар) рұқсат алу, орталық депозитарийдің есепке алу жүйесінен және жеке шоттардың бірыңғай жүйесінен ақпаратты алу тәртібі және көлемі, ақпаратты сақтау, мұрағаттау не басқаша

ө н д е у ;

5) орталық депозитарийдің есепке алу жүйесін және жеке шоттардың бірыңғай жүйесін, оның ішінде резервтік техникалық орталықтағы жүйесін құрайтын электрондық деректердің сақталуына бағытталған шаралар;

6) жазбаны оқитын құрылғыларға және компакт дискілерге құрылғыны өшіру немесе алып қою арқылы қол жетімділікке тыйым салу;

7) орталық депозитарийдің ақпараттық жүйелеріне қызметкерлердің рұқсат алу деңгейлерін анықтау тәртібі;

8) серверлік бөлмелерге осы бөлмелерге рұқсаты бар түрлі қызметкерлердегі екі кілтті пайдалану арқылы рұқсат алу тәртібі.

24. Орталық депозитарийдің есепке алу жүйесіндегі және жеке шоттардың бірыңғай жүйесіндегі деректердің енгізілуі мен өзгеруін реттейтін рәсімдерде м ы н а л а р б а р :

1) орталық депозитарий депоненттерінің бұйрықтарының және тіркеушілердің өкімдерін уақтылы орындамауды және (немесе) орындамауды болдырмауға бағытталған шаралар;

2) орталық депозитарийдің есепке алу жүйесіндегі және жеке шоттардың бірыңғай жүйесіндегі деректерді қате енгізудің алдын алу жөніндегі шаралар, оның ішінде түрлі қызметкерлермен сол бұйрыққа деректерді қосарлап енгізу а р қ ы л ы ;

3) орталық депозитарийдің есепке алу жүйесіндегі және жеке шоттардың бірыңғай жүйесіндегі мәліметтердің өзгеруі бойынша өкілеттіктерге ие пайдаланушылар үшін орталық депозитарийдің есепке алу жүйесіне және жеке шоттардың бірыңғай жүйесіне қол жетімділік парольдерін белгілеу, орталық депозитарийдің ақпараттық жүйелерін пайдаланушыларға құқықтарды беру т ә р т і б і ;

4) бұйрықтарды және оларды орындауды, сондай-ақ клиенттердің шағымдарын және оларды қанағаттандыру бойынша шараларды есепке алу электрондық журналының нысаны;

5) бастапқы құжаттармен өңделген бұйрықтарды салыстыруды жүзеге асыру т ә р т і б і ;

6) операцияларды жасауға берілген бұйрықтың мәртебесі туралы клиенттерді х а б а р л а у т ә р т і б і .

25. Орталық депозитарийдің депозитарлық және банктік қызметінің операциялық процестерін қолданыстағы бақылаудың тиімділігін оңтайландыру бойынша рәсімдер мынадай тәуекелдерді қамтиды:

1) бастапқы құжаттар негізіндегі іс-әрекеттердің жүзеге асырылуымен б а й л а н ы с т ы т ә у е к е л д е р :

уәкілетті емес тұлғаның бастапқы құжаттарды ұсынуы;

бастапқы құжаттардың ұрлануы, ауысуы немесе жоғалуы;
қолданыста жоқ бұйрықты ақпараттық жүйеге енгізу;
бір бұйрықтың деректерін түрлі қызметкерлермен ақпараттық жүйеге
қ о с а р л а п е н г і з у ;

бұйрықтың деректерін ақпараттық жүйеге жаңылыс енгізу;
бұйрықты ақпараттық жүйеге енгізуді орындамау;
бұйрықты ақпараттық жүйеге уақтылы енгізбеу;
бұйрықтың ақпараттық жүйедегі мәртебесін жаңылыс таңдау;
бұйрықтың ақпараттық жүйедегі мәртебесінің өзгеруін орындамауы;
бұйрықтың ақпараттық жүйедегі өзгертуді талап етпейтін мәртебесінің
ө з г е р у і ;

өзгертуді талап етпейтін ақпараттық жүйедегі анықтамалықтардың
д е р е к т е р і н і ң ө з г е р у і ;

ақпараттық жүйедегі анықтамалықтар деректерінің жаңсақ өзгеруі;
ақпараттық жүйедегі анықтамалықтардың деректерінің өзгеруін орындамау;
ақпараттық жүйедегі анықтамалықтар деректерінің сәйкесінше құжатсыз
ө з г е р у і ;

ақпараттық жүйедегі анықтамалықтар деректерінің уақтылы өзгермеуі;

2) бастапқы құжаттар негізінде есептік және өзге құжаттарды берумен
б а й л а н ы с т ы т ә у е к е л д е р :

есептік құжаттың қалыптасуын орындамау;
есептік құжаттың уақтылы қалыптаспауы;
есептік құжаттағы жаңсақ деректер;
бұйрықтың қате мәртебесінің көрсетілуін орындау туралы есепті
қ а л ы п т а с т ы р у ;

есептік құжатты өкілетті емес тұлғаға беру;
есептік құжаттарды ұрлау, айырбастау және жоғалту;

3) ақпараттық жүйелерді пайдаланумен байланысты тәуекелдер:
операциялық күнді ашу (жабу) рәсімдерін орындамау;
қор биржасының терминалын қосуды орындамау;
кіріс файлының жаңсақ форматы;
кіріс файлының жаңсақ мазмұны;

түрлі қызметкерлердің деректер базасындағы жазбаны қалыптастыру үшін
д е р е к т е р д і қ о с а р л а п е н г і з у ;

деректер базасындағы жазбаның қалыптасуын орындамау;
деректер базасындағы жазбаның жаңылыс қалыптасуы;
ақпараттық жүйедегі жөнелтушінің құжаттарын қайталау (операциялық күн
і ш і н д е) ;

есептеулерді кейінге қалдыру күнімен кезекке бұйрықты қою;

ақпараттық жүйедегі транзакцияларды жүргізу барысындағы қателер;
қарсы бұйрықсыз бұйрықты орындау (екі кездесу бұйрықтарының негізінде
тіркелетін мәмілелер бойынша);
айналыста болмаған бағалы қағаздар бойынша бұйрықты орындау;
регламентке кірмейтін уақыттағы бұйрықты орындау;
регламентке кірмейтін уақытта бұйрықты қабылдау;
ашылмаған операциялық күн сәтіндегі бұйрықты орындау;
бағалы қағаздармен операцияларды тоқтата тұру сәтіндегі бұйрықты орындау
;

рұқсат етілмеген операцияларға бұйрықты орындау;
4) ақпараттық жүйелерді пайдаланумен байланысты тәуекелдер:
компьютерлік вирустардың жұғуы;
лицензиялық емес бағдарламаларды пайдалану;
ақпараттық жүйелерге авторлық емес рұқсат;
серверлік жабдықтағы техникалық қызмет көрсету барысындағы қателер;
электрлік қоректендіру жүйесіндегі іркілістер;
серверлердегі кондиционирлеу жүйесіндегі іркілістер;
серверлік жабдықтағы техникалық іркіліс;
желілік жабдықтағы техникалық іркіліс;
деректер тасымалдаушыларды (қатты дискілердегі және өзге
тасымалдаушылар) бүлдіруге ниеттенген ұрлық;
деректер тасымалдаушыларға (қатты дискілердегі және өзге
тасымалдаушылар) авторлық емес рұқсат;
табиғат апаты;
серверлік бөлмедегі өрт;
серверлік бөлмені судың басуы;
ақпараттық жүйедегі бағдарламалық іркіліс;
тапсырыс берушінің бағдарламалық қамтамасыз етуді әзірлеудегі
қалыптастырылмаған талаптар;
бағдарламалық қамтамасыз етуді кодтаушылар үшін техникалық тапсырманы
дұрыс жасамау;
бағдарламалық қамтамасыз етудің кодын жасау барысындағы қателер;
әзірленген бағдарламалық қамтамасыз етуді енгізу барысындағы қателер.

26. Орталық депозитарийдің резервтік техникалық орталығы бар және оны
жедел іске қосуға тұрақты дайындықты қамтамасыз етеді.

Резервтік техникалық орталық мынадай талаптарға сәйкес келеді:

1) орталық депозитарийдің негізгі есепке алу жүйелеріне және жеке
шоттардың бірыңғай жүйесіне ұқсас орталық депозитарийдің есепке алу жүйесін
және жеке шоттардың бірыңғай жүйесін құрайтын электрондық деректердің

2) орталық депозитарийдің негізгі жүйелерінің орналасқан орны бойынша тұрған басқа резервтік жүйелеріне ұқсас резервтік жүйелердің көшірмесі бар;

3) орталық депозитарийдің негізгі есепке алу жүйесінің және жеке шоттардың бірыңғай жүйесінің орналасқан орнынан 25 (жиырма бес) километрден кем емес о р н а л а с қ а н ;

4) орталық депозитарийдің қызметін жүзеге асыру үшін қажет барлық коммуникациялармен қ а м т а м а с ы з е т е д і ;

5) орталық депозитарийдің негізгі есепке алу жүйесінің және жеке шоттардың бірыңғай жүйесінің орналасқан орны бойынша штаттық емес жағдай туындаған барысында келесі жұмыс күнінен кешіктірмей қызметті жүзеге асыру мүмкіндігін ұсынады.

3-тарау. Орталық депозитарийдің ұйымдастырушылық құрылымы мен жекелеген бөлімдердің қызметкерлерінің біліктілігіне қойылатын талаптар

27. Орталық депозитарийдің қызметін жүзеге асыру барысында органдары және (немесе) бөлімшелерінің арасында туындайтын, орын алған және потенциалды мүдделер қақтығысын басқару мақсатында орталық депозитарий мынадай і с - ш а р а л а р д ы қ о л д а н а д ы :

1) мүдделер қақтығысы орын алған немесе туындауы ықтимал бөлімшелердің орталық депозитарийдің түрлі басшы қызметкерлеріне есептілігін қамтамасыз е т е д і ;

2) орын алған және потенциалды мүдделер қақтығысын ескеріп, орталық депозитарийдің бөлімшелері мен органдары арасында ақпаратты алмасу тәртібі ә з і р л е н е д і ж әне е н г і з і л е д і ;

3) ішкі аудит қызметі орталық депозитарийдің бөлімшелері мен қызметкерлерінің қызметін орталық депозитарий қабылдаған орталық депозитарийде орын алған және потенциалды мүдделер қақтығысын басқару рәсімдеріне сәйкес келуін тексеруді үнемі жүзеге асырады.

28. Тәуекелдерді басқару жөніндегі бөлімшенің қызметкерлері мен басшысы жоғары білімді, кәсіби біліктілігі және тәуекелдерді басқару саласында үш жылдан кем емес жұмыс тәжірибесі бар болады, сондай-ақ Қазақстан Республикасының бағалы қағаздар нарығы туралы заңнама бойынша білімдері б о л у ы қ а ж е т .

29. Тәуекелдерді басқару жөніндегі бөлімшенің қызметкерлері мен басшыларына қосымша қойылатын талаптарды орталық депозитарий белгілейді.

30. Ішкі аудит қызметінің басшысы мен қызметкерлері бір уақытта орталық

депозитарийдің басқа бөлімшелерін басқара (жетекші бола) алмайды, сондай-ақ орталық депозитарий органдарының мүшелері бола алмайды.

31. Ішкі аудит қызметінің қызметкерлерінде және басшысында жоғары білім бар, Қазақстан Республикасының азаматтық заңнамасы, оның ішінде Қазақстан Республикасының бағалы қағаздар нарығы туралы заңнамасы бойынша білімдері бар, кәсіби біліктілікке ие және қаржылық қызметті ұсыну мен реттеу саласында бір жылдан кем емес жұмыс тәжірибесі бар, сондай-ақ экономикалық қызмет саласында жасаған қылмысы үшін, мемлекеттік қызмет және мемлекеттік басқару мүддесіне қарсы сыбайлас жемқорлық және өзге қылмыстары үшін заңда белгіленген тәртіпте өтелмеген немесе алынбаған соттылығы жоқ.

32. Орталық депозитарийдің директорлар кеңесі ішкі аудит қызметінің қызметкерлерін тағайындайды.

4-тарау. Орталық депозитарийдегі тәуекелдерді сәйкестендіру, бағалау мен мониторингі

33. Орталық депозитарий өзінің қызметінде тәуекелдердің мына түрлерін дифференциалдайды және сәйкестендіреді:

- 1) операциялық тәуекелдерді;
- 2) құқықтық тәуекелдерді;
- 3) бедел тәуекелдерін;
- 4) бағалық, валюталық және пайыздық тәуекелдерді;
- 5) өтімділік жоғалту тәуекелдерін.

34. Операциялық тәуекелдерге мыналармен байланысты тәуекелдер кіреді:

1) жауапкершілікті бөлуді, есеп берушілік пен басқарудың құрылымын қоса алғанда, орталық депозитарийдің айқындалмаған және тиімсіз ұйымдастырушылық құрылымымен;

2) ақпараттық технологиялар саласындағы тиімсіз стратегиялармен, саясатпен және (немесе) стандарттармен, бағдарламалық қамтамасыз етуді қолданудағы кемшіліктермен;

3) орталық депозитарий қызметкерлерін тиімсіз басқарумен және (немесе) оның біліксіз штатымен;

4) орталық депозитарийдің есепке алу жүйесін және орталық депозитарийдің жеке шоттарының бірыңғай жүйесін рұқсатсыз қолданумен;

5) орталық депозитарий қызметін жүзеге асыру процестерінің жеткіліксіз тиімді құрылымымен не ішкі ережелерді сақтаудың нашар қадағалауымен байланысты тәуекелдерді;

6) орталық депозитарийдің қызметіне күтілмеген немесе бақыланбаған сыртқы ықпал ету факторларының әсерімен;

7) орталық депозитарийдің қызметін регламенттейтін ішкі құжаттарда (ережелерде) кемшіліктер мен қателердің бар болуымен;

8) эмиссиялық бағалы қағаздар мен өзге қаржы құралдары, қаржы құралдарындағы есептеулер, бағалы қағаздарды ұстаушылардың тізілімдері жүйелеріндегі мәліметтердің көрсетілуі, орталық депозитарийде жасалатын жекелеген операцияларды автоматтандыру және орталық депозитарийдегі есепке алу жүйесіндегі, жеке шоттардың бірыңғай жүйесіндегі операциялардың жасалуы бойынша құқықтарды есепке алу процесін бұзумен;

9) орталық депозитарийдің депоненттерімен және олардың клиенттерімен, тіркеушілермен, эмитенттермен және қор биржасымен ұсынылатын құпия ақпаратты заңсыз қолданумен;

10) орталық депозитарий органдары мен бөлімшелері арасында мүдделер қақтығысы туындауымен;

11) ақпаратты жинаумен, енгізумен, сақтаумен және таратумен байланысты қателер туындауымен;

12) орталық депозитарийдің есепке алу жүйесін, жеке шоттардың бірыңғай жүйесін және өзге ақпараттық және коммуникациялық жүйелер мен технологияны қоса алғанда орталық депозитарийдің бағдарламалық-техникалық қамтамасыз етудің жұмысындағы қателер мен іркілістердің туындауы ықтималдылығымен;

13) орталық депозитарийдің қызметі процесінде, оның ішінде эмиссиялық бағалы қағаздар және өзге қаржы құралдары бойынша құқықтарды есепке алуды, қаржы құралдарындағы есептеулерді, бағалы қағаздар ұстаушыларының тізілімдері жүйесіндегі мәліметтердің көрсетілуі, жүйелік басқару функцияларын орындауды ұйымдастыру процестерін қоса алғанда жетілмеген технологияларды пайдалану салдарынан зиянның туындауы ықтималымен;

14) орталық депозитарийдің есепке алу жүйесіндегі және жеке шоттардың бірыңғай жүйесіндегі деректердің өзгеруі және енгізілуі барысында қателердің туындауымен байланысты;

15) потенциалды тәуекелдер ретінде орталық депозитарий сәйкестендіретін өзге жағдайлармен.

35. Орталық депозитарийдің құқықтық қамтамасыз ету бөлімшесі (заң бөлімшесі) орталық депозитарийдің Қазақстан Республикасы заңнамасының талаптарын бұзуы, оның ішінде орталық депозитарийдің ішкі құжаттарының Қазақстан Республикасы нормативтік құқықтық актілерінің талаптарына сәйкес келмеуі салдарынан, орталық депозитарий қызметінің практикасы оның ішкі құжаттарына сәйкес келмеуінен туындайтын құқықтық тәуекелдерді реттеуді мыналар арқылы қамтамасыз етеді:

1) орталық депозитарий қызметінің Қазақстан Республикасы заңнамасына,

орталық депозитарийдің ішкі ережелері мен рәсімдеріне және шарттық қатынастар талаптарына сәйкес келуіне бақылауды жүзеге асыру;

2) орталық депозитарий қызметкерлерін тұрақты негізде орталық депозитарий қызметін реттейтін Қазақстан Республикасының заңнамасымен т а н ы с т ы р у ;

3) орталық депозитарий қызметін реттейтін Қазақстан Республикасының заңнамасы өзгеруіне байланысты, орталық депозитарийдің Қазақстан Республикасы заңнамасында белгіленген талаптарды орындамауы тәуекелдерінің туындау мүмкіндігін бағалауды өткізу.

36. Жұртшылықпен қатынастар бойынша орталық депозитарийдің бөлімшесі мыналардың салдарынан туындайтын беделдік тәуекелдерді басқаруды және а з а й т у д ы қ а м т а м а с ы з е т е д і :

1) мемлекеттік органдардың, бағалы қағаздар нарығы субъектілерінің, орталық депозитарийдің қызметіне және (немесе) оның ағымдағы жағдайына қатысты нарық талдаушылары өтініштерінің қарама-қайшы және (немесе) к е л е ң с і з ө т і н і ш т е р і н і ң ;

2) ресми емес дереккөздерден алынған ақпараттың ролін күшейту - орталық депозитарий қызметкерлерінің, сондай-ақ үшінші тұлғалардың келеңсіз сыбысты т а р а т у ы ;

3) орталық депозитарий туралы келеңсіз ақпаратқа бұқаралық ақпарат құралдары м ү д д е с і н і ң ө с у і ;

4) орталық депозитарийдің беделіне келеңсіз ықпал етуге қабілетті өзге ф а к т о р л а р д ы .

37. Тәуекелдерді сәйкестендіру, бағалау және бақылау процестерінің мақсаты б о л ы п м ы н а л а р т а б ы л а д ы :

1) сәйкес келтірілмеген тәуекелдер мен қауіпті уақтылы анықтау;

2) тәуекелдер көрсеткіштерінің барынша рұқсат етілген мәндерін бағалау с а п а с ы н а р т т ы р у ;

3) тәуекелдерді бақылаудың баламалы механизмдерін дамыту;

4) тәуекелдерді барынша төмендету мен басқару бойынша уақтылы іс-шараларды қабылдауды қамтамасыз ету;

5) тәуекелдерді басқару бөлімшесін қоса алғанда, орталық депозитарийдің жекелеген бөлімшелерін тәуекелдерді сәйкестендіру мен бағалау процесіне тарту , сондай-ақ тәуекелдерді басқару саласындағы орталық депозитарий қызметкерлерінің жауапкершілігін арттыру.

38. Тәуекелдерді сәйкестендіру рәсімі тәуекелдерді басқару бөлімшесімен бірге бөлімше қызметінің түріне байланысты орталық депозитарийдің әр бөлімшесі жүзеге асыратын мұқият шолу мен мониторингке негізделеді.

39. Сәйкестендіру тәуекелдері мына сипаттар бойынша талданады:

- 1) тәуекелдердің басталу жиілігі;
- 2) тәуекелдердің әсер ету ауқымы.

40. Талдаудың нәтижелері негізінде тәуекелдер шекті ретінде айқындалған тәуекелдер көрсеткішінің мәніне қатысты қабылданатын және қабылданбайтын ретінде дифференциалданады.

41. Тәуекелдерді бағалау мен бақылау нәтижелері орталық депозитарийдің жалпы (интегралды мәні), сондай-ақ әрбір жеке қызмет түріне де тәуекел көрсеткішінің сандық мәнін айқындау үшін қолданылады.

42. Тәуекелдердің сандық мәні тәуекелдер көрсеткіштерінің барынша жоғарғы рұқсат етілген мәнін, белгіленген шекті көрсеткіштеріне тәуекелдердің сәйкестігін, сондай-ақ белгіленген шекті көрсеткіштерге сәйкес келмейтін тәуекелдерді барынша төмендету мен басқару үшін тиісті шешімдерді қабылдау қажеттілігін бағалауға мүмкіндік береді.

43. Орталық депозитарий қызметінің әрбір жекелеген қызметіне тән тәуекелдер көрсеткіштерінің сандық мәнін қызметтің осы түрін жүзеге асыратын орталық депозитарий бөлімшесі тәуекелдерді басқару бөлімшесімен бірігіп есептейді.

44. Орталық депозитарийдің тәуекелдерді басқару жөніндегі бөлімшесі басқа номиналды ұстаушылар үшін номиналды ұстау процестерін, қаржы құралдарындағы есептеулерді және бағалы қағаздар ұстаушылар тізілімдері жүйесіндегі мәліметтердің көрсетілу процестерін бұзылуына әкелген техникалық іркілістер мен өзге жағдайлар туралы директорлар кеңесі мен басқармаға хабарлайды.

45. Орталық депозитарийдің басқармасы басқа номиналды ұстаушылар үшін номиналды ұстау процестерінің, қаржы құралдарындағы есептеулерді және бағалы қағаздар ұстаушылар тізілімдері жүйесіндегі мәліметтердің көрсетілу процестерінің бұзылуына әкелген техникалық іркілістер мен өзге жағдайлар туралы ақпаратты ол жағдай басталу күнінен кейінгі күні ішінде уәкілетті органға беруді қамтамасыз етеді.

46. Орталық депозитарийдің тәуекелдерді басқару жөніндегі бөлімшесі тәуекелдер басталу жағдайларының саны және тәуекелдер басталу нәтижесінде келтірілген зиянның мөлшері туралы есепті директорлар кеңесі мен басқармаға тоқсан сайын жасайды, сондай-ақ тәуекелдер мен олар басталудан болған салдарды барынша төмендету бойынша іс-шаралар жоспарын береді.

47. Орталық депозитарийдің тәуекелдерді басқару жөніндегі бөлімшесі тәуекелдер көрсеткіштерінің сандық мәнін бағалау бойынша әзірлеген қорытындысының негізінде орталық депозитарийдің басқармасы директорлар кеңесі бекітетін тәуекелдер көрсеткіштерінің барынша жоғарғы рұқсат етілген мәндерін айқындайды.

48. Жаңа тәуекелдер туындаған жағдайда және (немесе) тәуекелдер көрсеткіштерінің мәндері тәуекелдер көрсеткіштерінің барынша жоғарғы рұқсат етілген мәндеріне сәйкес келмеген жағдайда, тәуекелді сәйкестендірген және (немесе) осы сәйкессіздікті анықтаған орталық депозитарий бөлімшесі директорлар кеңесіне және басқармаға хабарлайды.

49. Тәуекелдерді бағалау нәтижесінің негізінде оларды барынша төмендетуге бағытталған ықтимал іс-шаралар анықталады.

50. Тәуекелдерді барынша төмендету тәуекелдердің мәні тәуекелдер көрсеткіштерінің шекті мәндерінен асып түскен жағдайларда қажет болып табылады. Тәуекелдерді барынша төмендету мына іс-шаралармен шектелмей жүзеге асырылады :

1) ішкі бақылау жүйесін енгізу, тәуекелдерге мұқият мониторинг жүргізу мен қадағалауды жүзеге асыру, тәуекелдерді басқару саласында қызметкерлердің біліктілігін арттыру ;

2) орталық депозитарийдің қызметі процесінде орталық депозитарийдің органдары қабылдайтын сол және өзге шешімдерге тән тәуекелдер туындаған жағдайда, зиянды сәйкестендіру мен барынша төмендету мүмкіндігі бойынша рәсімдерді жетілдіру ;

3) орталық депозитарийдің есепке алу жүйесінің, жеке шоттардың бірыңғай жүйесін және орталық депозитарийдің өзге ақпараттық және коммуникациялық жүйелердің аудитін екі жылда бір реттен кем емес жүргізу.

51. Директорлар кеңесі тәуекелдер басталуының болып өткен жағдайлары бойынша есептілікті беру тәртібін бекітеді, оның міндеті мыналар болып табылады :

1) тәуекелдер басталу жағдайларының салдарының шығындары туралы ақпараттық базаны құру ;

2) тәуекелдер басталуы нәтижесінде келтірілген нақты зиян туралы ақпаратты талдауы арқылы операциялық тәуекелдерді басқару мен барынша төмендету процесерін жетілдіру ;

3) тәуекелдер басталу нәтижесінде туындаған зиянның құнын кезеңді бағалауды жүргізу ;

4) тәуекелдер басталуының елеулі жағдайларына уақтылы және тиісті ден қоюды қамтамасыз ету ;

5) деректерді жинау мен енгізу жөніндегі рәсімдерді толық үйлестіруді қамтамасыз ету, сондай-ақ ақпаратты қайталау және (немесе) жіберіп алу жөніндегі қателерді болдырмау.

5-тарау. Орталық депозитарийдің меншікті активтері есебінен қаржы құралдармен мәмілелерді жүзеге асыру бойынша қызметті ұйымдастыруға қойылатын талаптар

52. Орталық депозитарийдің меншікті активтерін тиімді инвестициялауды қамтамасыз ету мақсатында, тоқсанына бір реттен жиі емес мыналар жүргізіледі:

1) эмитенттің қаржылық ахуалын талдауды қоса алғанда, эмитенттерді және олар шығарған (берген) қаржы құралдарына, оның активтері құнының одан әрі өсу потенциалына, қабылданған міндеттемелер бойынша жауап беру қабілетіне, осы эмитенттің қаржы құралдарына инвестициялауға және осы тәуекелдердің орталық депозитарийдің қаржылық жағдайына әсер етуіне байланысты тәуекелдерге талдау;

2) инвестициялау жүргізу болжанған қаржы құралдары айналымының талаптары мен кірістілігін талдау;

3) портфельдің құрылымы, кірістіліктің өзгеру динамикасы туралы мәліметтер, портфельдің құрылымын оңтайландыру бойынша шығынды позициялар мен ұсынымдарды талдау қоса енгізілетін, меншікті активтер есебінен сатып алынған бағалы қағаздар портфеліне талдау.

53. Осы Нұсқаулықтың 52-тармағында көрсетілген аналитикалық зерттеулер негізінде осындай ұсынымдарды беруге негіздеме болған факторлардың толық тізбесі бар ұсынымдар әзірленеді.

54. Ұсынымдар:

1) меншікті активтерді инвестициялау саясатын әзірлеу, сондай-ақ көрсетілген құжатқа өзгерістер мен толықтырулар енгізу барысында;

2) инвестициялау лимиттерін анықтау мен қайта қарау барысында;

3) орталық депозитарийдің меншікті активтер есебінен мәмілені жасау туралы инвестициялық шешімдерді қабылдау барысында беріледі.

55. Ұсынымда мынадай мәліметтер болады:

1) ұсынымның нөмірі және берілген күні;

2) орталық депозитарийдің ұсынымды дайындаған жауапты бөлімшесі немесе қызметкері туралы мәліметтер;

3) ұсыным беру үшін пайдаланылған ақпарат дерек көздерінің тізбесі (сипаттамасы);

4) ұсыным беру үшін пайдаланылған ақпаратты талдау нәтижелері, мына ақпаратты қоса алғанда, бірақ онымен шектелмей: жасалатын мәміленің меншікті активтер бойынша кірістердің болжанатын өзгерісіне әсері туралы;

осы қаржы құралын сатып алумен байланысты тәуекелдер туралы;

5) ұсынылатын инвестициялық шешімнің нұсқалары;
6) қаржы құралының түрін, көлемін, бағалар диапазонын, осы құралдың кірістілік деңгейін және басқа сипаттамаларын (талаптарын) көрсетілген с и п а т т а м а с ы ;

7) орталық депозитарийдің инвестициялау саясатына сәйкес мәміле жасауға ұсынылатын қорытындының мақсаты;

8) ұсыным берген тұлғалардың атқаратын лауазымдарын көрсетумен қойған қ о л д а р ы ;

9) орталық депозитарийдің ішкі құжаттарында белгіленген өзге де ақпарат.

56. Ұсынымдар оларды дайындауға негіздеме болған барлық құжаттармен б і р г е с а қ т а л а д ы .

57. Орталық депозитарийдің тәуекелдерді басқару жөніндегі бөлімшесі:

1) қаржы құралдарымен операциялар бойынша, оның ішінде қаржы құралдары нарығында («stop-loss» лимиттері) бағалардың күрт ауытқуымен байланысты шамадан тыс шығыстарды болдырмау жөніндегі шұғыл рәсімдерді, сондай-ақ қаржы құралдары бойынша тиісті кірістіліктің бағаларының сыни деңгейлерін белгілейді, ол деңгейлерге жеткеннен кейін қаржы құралының нарықтық құнының («take-profit» лимиттері) төмендеу ықтималдығы артады. «Stop-loss» және «take-profit» лимиттері белсенді нарық жұмыс істейтін қаржы құралдары үшін, сондай-ақ тізбесін инвестициялық комитет анықтайтын өзге де қаржы құралдары үшін белгіленеді;

2) қаржы құралдары нарығының ауқымы мен динамикасына және қаржы құралының өтімділігіне сәйкес лимиттерді қайта қарауға бастамашы болады;

3) меншікті активтер бойынша өтімділікті жоғалту тәуекелдеріне ұшырайтындығы жөнінде қорытындыны дайындайды және осы қорытындыны директорлар кеңесіне береді;

4) меншікті активтер есебінен қаржы құралдарымен мәмілелер жүзеге асырылуы процесінде алынатын ақпарат негізінде инвестициялық портфельдің кредиттік, пайыздық, валюталық және баға тәуекелдеріне ұшырампаздығы туралы қорытындыны дайындайды және осы қорытындыны инвестициялық комитетке ұсынады;

5) тәуекелді бағалау моделі және ағымдағы бағаларды нарықтық бағаға келтіру негізінде қаржы құралдары құнына бағалауды жүргізеді, оның ішінде осы Нұсқаулықтың 2-қосымшасының 1-нысанына сәйкес баға тәуекелі бойынша стресс-тестингті жүзеге асырады;

6) бэк-тестинг жүргізеді, орталық депозитарий бойынша тарихи деректерді қолданып және стресс-тестинг жүргізу нәтижесінде есептелген нәтижелерді қаржы құралдарымен операцияларды жасасудың ағымдағы (нақты) нәтижелерімен салыстырып, тәуекелдерді өлшеу рәсімінің тиімділігін тексеруді

7) стресс-тестингтің және бэк-тестингтің нәтижелерін директорлар кеңесіне және тәуекелдерді бағалау мен жүйелі түрдегі стресс-тестингтердің нәтижелерін қаржы құралдарымен мәмілелерді жасасуға қатысты инвестициялық шешімдерді қабылдауда қолданатын инвестициялық комитетке береді.

58. Орталық депозитарийдің тәуекелдерді басқару бойынша бөлімшесінің осы Нұсқаулықтың 57-тармағының 4) тармақшасына сәйкес дайындалған қорытындысында мына мәліметтерді қамтиды, бірақ олармен шектелмейді: инвестициялық комитет белгілеген лимиттердің сақталуына жасалатын мәміленің әсері туралы;

осы қаржы құралын сатып алумен байланысты тәуекелдер туралы.

59. Ұсынымдар мен директорлар кеңесінің қорытындысы негізінде инвестициялаудың басым бағыттарын айқындайды, ал инвестициялық комитет инвестициялық шешімдерді қабылдайды және жылына бір реттен жиі емес мынадай инвестициялау лимиттерін белгілейді және қайта қарайды:

- 1) қаржы құралдарының түрлері бойынша инвестициялау лимиттерін;
- 2) негізгі қызмет түрі экономиканың белгілі бір секторымен байланысты эмитенттердің қаржы құралдарына инвестициялау лимиттерін;
- 3) қаржы құралдары үшін «stop-loss» лимиттерін;
- 4) қаржы құралдары үшін «take-profit» лимиттерін.

60. Инвестициялық комитет отырысының өткізілу қорытындылары бойынша міндетті түрде мыналарды көрсетумен хаттама жасалады:

- 1) отырыста қаралатын мәселелер тізбесін;
- 2) инвестициялық шешімді қабылдау үшін инвестициялық комитетке ұсынылған құжаттар тізбесін;
- 3) қаржы құралдарының атауын, сондай-ақ олармен мәмілелер жасау талаптарын көрсетумен, осы отырыста қабылданған инвестициялық шешімдердің параметрлерін;
- 4) отырыста қаралатын әрбір мәселе бойынша дауыс беру қорытындыларын;
- 5) инвестициялық комитет мүшелерінің негіздемелері мен күтілетін тиімділігі бар пікірлерін, оның ішінде олардың қабылданған шешіммен келіспеушілігі және ерекше пікір болған жағдайда.

61. Хаттамаға инвестициялық комитеттің отырысқа қатысып отырған барлық мүшелері қол қояды және ол инвестициялық комитет қабылданған инвестициялық шешімдермен бірге сақталады.

62. Инвестициялық шешім қаржы құралдарымен жасалатын бір және сондай-ақ бірнеше мәмілелерге қатысты қабылдануы мүмкін.

63. Инвестициялық комитет отырысының қорытындысы бойынша қабылданған қаржы құралдарымен мәміле жасау үшін инвестициялық шешімде:

- 1) инвестициялық шешімнің қабылданған күні және нөмірі;
- 2) инвестициялық шешім қабылдауға негіздеме болған ұсынымның берілген күні және нөмірі;
- 3) жасалуы тиіс мәміленің түрі;
- 4) мәміле жасалуы тиіс қаржы құралын сәйкестендіргіш;
- 5) жасалуы тиіс мәміленің көлемі, бағасы және сомасы (көлемінің, бағасының және сомасының диапазоны);
- 6) мәміле жасау мерзімдері;
- 7) мәміле жасау болжанатын нарықтың типіне сілтеме (алғашқы немесе қайталама, ұйымдастырылған немесе ұйымдастырылмаған, халықаралық нарықтар);
- 8) көмегі арқылы мәміле жасау болжанатын делдалдың (брокердің) атауы (мұндай бар болған кезде);
- 9) инвестициялық комитет мүшелерінің біреуінде инвестициялық шешімнің қабылдануына (қабылданбауына) қатысты ерекше пікірінің болуына сілтеме;
- 10) инвестициялық шешімді қабылдаған тұлғалардың атқаратын лауазымдарын көрсетумен қойған қолдары болады.

64. Хеджирлеу құралдарымен мәміле жасау үшін инвестициялық шешім осы Нұсқаулықтың 63-тармағының 1), 2), 3), 7), 8), 9) және 10) тармақшаларында көрсетілген мәліметтермен басқа мыналардан тұрады:

- 1) хеджирлеу құралын оның түрін, жасалу мерзімін, көлемін, құнын (сыйлықақысын) көрсете отырып, хеджирлеу операциясының жасалуы жоспарланатын нарықты және осы құралдың басқа да сипаттамаларын (талаптарын) жан-жақты сипатталуы;
- 2) осы хеджирлеу құралын қолданудан күтілетін нәтижелер;
- 3) хеджирлеу объектісі тәуекелін (базистік активінің) оның түрін (пайыздық, баға, валюталық және тағы басқалар), сондай-ақ оның бағалау әдісін көрсете отырып бағалау;
- 4) қажетті деректемелері (ұлттық сәйкестендіру нөмірі, саны, құны, көлемі, валютасы) көрсетілген хеджирлеу объектісі;
- 5) осы операцияны жасау хеджирлеу объектісі бойынша ықтимал шығындардың (алынбаған кіріс) мөлшерін төмендетуге алып келетінін растайтын есеп айырысу.

65. Инвестициялық комитет отырысының қорытындысы бойынша қабылданған инвестициялық шешім қаржы құралдарымен мәмілені жасасу үшін орындалуға беріледі.

6-тарау. Орталық депозитарийдің ішкі бақылау жүйесінің бар болуына қойылатын талаптар

66. Орталық депозитарийдің директорлар кеңесі ішкі бақылаудың бірдей жүйесінің болуын қамтамасыз етеді және орталық депозитарий қызметкерлерінің ішкі бақылау саласында өз міндеттерін орындауы үшін жағдай жасайды.

67. Орталық депозитарийдегі ішкі бақылау жүйесі мынадай мақсаттарды:

1) орталық депозитарийдің активтерін басқарудың, есепке алу рәсімдерінің және бағалы қағаздар бойынша құқықтарды растаудың, қаржы құралдарындағы есептеудің және бағалы қағаздар ұстаушыларының тізілімдері жүйесіндегі мәліметтердің көрсетілуін және шығындар болуын айқындаудың тиімділігін тексеруді көздейтін орталық депозитарийдің қызметінің операциялық және қаржылық тиімділігін;

2) қаржылық және басқарушылық ақпараттың сенімділігін, толықтығы мен уақтылығын. Осы мақсат шынайы және сапалы қаржылық есептіліктің жасалуын және шешімдер қабылдаған кезде орталық депозитарий пайдаланған басқа қаржы құжаттарын тексеруді болжайды;

3) орталық депозитарий Қазақстан Республикасының заңнамасын, оның ішінде уәкілетті органның нормативтік құқықтық актілерін, сондай-ақ орталық депозитарийдің ішкі саясаты мен рәсімдерін айқындайтын құжаттардың талаптарын сақтауын тексеруді болжайтын Қазақстан Республикасы заңнамаларының талаптарын сақтауды жүзеге асыру үшін жасалады.

68. Ішкі бақылау жүйесі мынадай үш кезеңнің үздіксіз кезекті түрде жүру принципі бойынша қызмет етуі тиіс:

1) орталық депозитарийдің ішкі регламенттеріне рәсімдерді енгізу жолымен ішкі бақылау жүйесін (тиімділікті бақылау нәтижелерін есепке ала отырып) қалыптастыру;

2) жұмыста орталық депозитарийдің ішкі регламенттерін орындау;

3) ішкі бақылау жүйесінің тиімділігін бағалауды жүргізу.

69. Ішкі бақылау жүйесі мына рәсімдерді жүргізуді қамтиды:

1) қызметтің жоспарлы көрсеткіштерін қоса беріп, орталық депозитарий қызметінің ағымдағы нәтижелері туралы есептерді директорлар кеңесіне беру арқылы орталық депозитарийдің алға қойылған мақсаттары мен міндеттеріне қол жеткізу процесін тоқсан сайын тексеру;

2) бөлімше қызметінің нәтижелері туралы стандартты нақты есептерді бөлімше басшыларының ай сайынғы негізде тексеруі;

3) материалдық маңызды ақпаратқа және бағдарламалық-техникалық қамтамасыз етуге қол жетімділікті шектеуге бақылау жүргізу мақсатымен тексеру;

4) тәуекелдің белгіленген лимиттерінің сақталуын тексеру мен анықталған сәйкессіздіктерді жою жөніндегі іс-шараларды іске асыру;

5) міндетті авторластыруды талап ететін операциялардың тізбесіне орталық депозитарийдің директорлар кеңесінің талаптарын белгілеу;

6) операциялардың шарттары мен орталық депозитарийдің қызметіне байланысты тәуекелдерді басқару үлгілерін қолданудың нәтижелерін тексеру;

7) жүргізілген операцияларды орталық депозитарийдің есебінде және есептілігінде көрсетудің уақтылығын, дұрыстығын, толықтығы мен дәлдігін тексеру ;

8) орталық депозитарийдің есепке алу жүйесін, жеке шоттардың бірыңғай жүйесін және өзге ақпараттық және коммуникациялық жүйені қоса алғанда, орталық депозитарийдің бағдарламалық-техникалық қамтамасыз етілуінің сенімді қызмет етуін тексеру ;

9) Қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимылдарға бағытталған рәсімдердің тиімділігін тексеру ;

10) орталық депозитарийдегі мүдделердің бар болған және потенциалды қақтығысын басқаруға бағытталған рәсімдердің тиімділігін тексеру;

11) қаржы құралдарының құнын бағалау және кірістілігі бөлігінде әдістемені қоса алғанда, орталық депозитарийдің ішкі құжаттарының талаптарына сәйкес жүзеге асырылатын қаржы құралдарының құнын бағалаудың дұрыстығын және шынайлығын тоқсан сайын тексеру .

Ескерту. 69-тармаққа өзгеріс енгізілді - ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 2014.08.27 № 168 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

70. Ішкі аудиттің мақсаты болып ішкі бақылау жүйелерінің бара-бар болуын және тиімділігін бағалау, орталық депозитарий бөлімшелерінің жүктелген функциялар мен міндеттерді орындау жағдайы туралы уақтылы және шынайы ақпаратпен қамтамасыз ету, сондай-ақ жұмысты жақсарту жөніндегі ұтымды және тиімді ұсынымдарды беру табылады.

71. Директорлар кеңесі ішкі бақылау жүйесінің жағдайын объективті бағалауды және оларды жетілдіру бойынша ұсынымдарды беру жолымен тиісті ішкі бақылау жүйесінің бар болуын және қызмет етуін қамтамасыз ету бойынша функцияларын жүзеге асырғанда туындайтын міндеттерді шешу мақсатымен ішкі аудит қызметі құрылады .

72. Ішкі аудит қызметі өз қызметінде «Акционерлік қоғамдар туралы» Қазақстан Республикасының 2003 жылғы 13 мамырдағы Заңын, ішкі бақылау жүйесін ұйымдастыру жөніндегі және орталық депозитарийдің ішкі аудит қызметі туралы ережені, сондай-ақ орталық депозитарийдің қызметін реттейтін

басқа ішкі құжаттарды және осы Нұсқаулықтың талаптарын басшылыққа алады.

73. Ішкі аудит қызметі орталық депозитарийдің кез келген бөлімшесінің қызметін немесе лауазымды тұлғасының қызметін тексеруді тағайындайды. Ішкі аудит қызметі директорлар кеңесінің алдында үнемі есеп береді.

74. Ішкі аудит қызметі ішкі аудиттің жоспары мен орталық депозитарийдің директорлар кеңесі бекітетін ішкі аудит бағдарламасын жасайды.

75. Ішкі аудит қызметінің міндетіне мынадай мәселелерді:

- 1) ішкі бақылау жүйесінің қызмет етуін;
- 2) директорлар кеңесіне ішкі аудит қызметі туралы есептілікті дайындау;
- 3) директорлар кеңесіне, басқармаға және сыртқы пайдаланушыларға берілетін бағалы қағаздар нарығы туралы Қазақстан Республикасының заңнамасымен, ережелер жиынтығымен және лицензияланатын қызмет түрімен көзделген орталық депозитарийдің қызметінің аясындағы кез келген мәліметтер мен ақпараттың шынайлығы мен дәл болуын;
- 4) ішкі немесе сыртқы аудиторлар анықтаған бухгалтерлік есептегі немесе ішкі аудиттегі кез келген елеулі кемшіліктерді қарау мен талқылау кіреді.

76. Ішкі аудит қызметінің негізгі функциялары:

- 1) ішкі бақылау жүйесінің тиімділігін тексеру мен бағалау;
- 2) тәуекелдерді бағалау әдістемесінің және тәуекелдерді басқару рәсімдерінің (әдістемелерінің, бағдарламаларының, ережелерінің, тәртіптерінің және операциялар мен мәмілелерді жасау рәсімдерінің) қолдану толықтығын және тиімділігін тексеру;
- 3) деректер базасының тұтастығын және оларды санкция берілмеген рұқсаттан қорғауды бақылау, күтпеген жағдайларда іс-қимыл жоспарының болуын қоса отырып, орталық депозитарийдің есепке алу жүйесінің, жеке шоттардың бірыңғай жүйесінің және өзге ақпараттық және коммуникациялық жүйелердің жұмыс істеу тиімділігін тексеру;
- 4) бухгалтерлік есеп пен есеп берудің анықтығын, толықтығын, объективтілігі мен уақтылығын, сондай-ақ ақпарат пен есептілікті жинау мен ұсынудың сенімділігін әрі уақтылығын тексеру;
- 5) Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес өзге мәліметтерді берудің анықтығын, толықтығын, объективтілігі мен уақтылығын тексеру;
- 6) орталық депозитарийдің мүлігінің сақталуын қамтамасыз етудің қолданылып жүрген тәсілдерін (әдістерін) тексеру;
- 7) орталық депозитарий жасайтын операцияларының экономикалық мақсатқа лайықтылығын және тиімділігін бағалау;
- 8) ішкі бақылаудың процестері мен рәсімдерін тексеру;
- 9) Қазақстан Республикасының заңнамасының талаптарын сақтау мақсатында құрылған жүйелерді тексеру;

10) орталық депозитарийдің қызметкерлерін басқару қызметінің жұмысын б а ғ а л а у ;

11) анықталған тәуекелдер деңгейін төмендетуді немесе орталық депозитарийдің бөлімше басшылығының және (немесе) органдарының орталық депозитарий үшін анықталған тәуекелдердің жарамдылығы туралы қабылдаған шешімін құжаттандыруды қамтамасыз ететін орталық депозитарий бөлімшелерін тексеру нәтижелері бойынша орталық депозитарийдің бөлімшелері мен органдарының қабылдаған шараларының тиімділігіне бақылау жасау;

12) орталық депозитарийдің ішкі құжаттарымен көзделген басқа мәселелер б о л ы п т а б ы л а д ы .

77. Ішкі бақылау жүйесін ұйымдастыру орталық депозитарий Нұсқаулықтың осы тарауында көрсетілген талаптарға сәйкес келуін қамтамасыз етіледі.

О р т а л ы қ д е п о з и т а р и й д е
т ә у е к е л д е р д і б а с қ а р у
ж ү й е с і н і ң б о л у ы н а
қ о й ы л а т ы н т а л а п т а р
ж ө н і н д е г і н ұ с қ а у л ы қ қ а
1-қосымша

« _____ » жыл үшін « _____ »
»

(орталық депозитарийдің атауы) Орталық депозитарийде тәуекелдерді басқару жүйесіне қойылатын талаптардың орындалуын бағалау бойынша есеп

№	Нұсқаулықтың тиісті абзацының, бөлігінің, тармақшасының, тармағының нұсқауы	Талапқа сәйкестігін бағалау	Анықталған кемшіліктер	Кемшіліктерді жою бойынша қажетті іс-шаралар, жауапты тұлғалар мен іс-шараларды орындау мерзімі	Жауапты орындаушылар
1					

Тәуекелдерді басқару жүйелеріне қойылатын талаптарға сәйкестігін бағалау:

— — — — — — — —

Кестені толтыруға түсініктеме:

Тәуекелдерді басқару жүйелеріне қойылатын талаптарға сәйкестігін бағалау мынадай критерийлердің үш балдық жүйесі бойынша жүзеге асырылуы қажет: талапқа сай, ішінара талапқа сай, талапқа сай емес.

1. «Талапқа сай» бағалау орталық депозитарийдің тәуекелдерді басқару жүйелеріне қойылатын талаптардың критерийлерін қандай да бір маңызды

Шетел валютасы	құралдарының ағымдағы құны (теңгемен)	1 - 3 пайыз	3 - 5 пайыз	5 - 7 пайыз	7 - 13 пайыз	13 - 20 пайыз	20 пайыздан астам	бойынша шығын (теңгемен)
Шығынның жиынтығы								

Таңдалған сценарийдің қысқаша негіздемесі: _____

Орталық депозитарийдің бірінші басшысы (не оның орнындағы тұлға) _____

қолы күні

Орталық депозитарийде тәуекелдерді басқару

жүйесінің болуына

қойылатын талаптар

жөніндегі нұсқаулыққа

3-қосымша

Операциялық тәуекел бойынша стресс-тестинг

Орталық депозитарийдің есепке алу жүйесін, жеке шоттардың бірыңғай жүйесін және өзге ақпараттық және коммуникациялық жүйелерді тестілегендегі стресстік жағдай	Элементтер жүйелерінің қызмет етуіне қойылатын параметрлер			Тестілеу нәтижелері (оқиғалар мен салдары басталу ықтималдылығын басталған жағдайда бағалау)
	параметр	параметр	параметр	

Стресстік жағдайдың және стресстік жағдайда орталық депозитарийдің есепке алу жүйесін, жеке шоттардың бірыңғай жүйесін және өзге ақпараттық және коммуникациялық жүйелерді тестілеуде элементтердің қызмет етуіне қойылатын параметрлердің қысқаша сипаттамасы:

Орталық депозитарийдің бірінші басшысы (не оның орнындағы тұлға) _____

қолы күні